

Oikeusministeriö

VIITE: Oikeusministeriön lausuntopyyntö maksuvälinepetosdirektiivin täytäntöönpanoon liittyvistä rikoslain muutoksista VN/12187/2020, 1.2.2021

Keskusrikospoliisin lausunto maksuvälinepetosdirektiivin täytäntöönpanoon liittyvästä lakiehdotuksesta rikoslain 37 luvun maksuvälinerikoksia koskevien säännösten muuttamiseksi

Oikeusministeriö on pyytänyt Keskusrikospoliisilta lausuntoa maksuvälinepetosdirektiivin täytäntöönpanoa koskevaan mietintöön, johon sisältyy hallituksen esityksen muotoon laadittu lakiehdotus rikoslain 37 luvun maksuvälinerikoksia koskevien säännösten muuttamisesta. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/713 muihin maksuvälineisiin kuin käteisrahaan liittyvien petosten ja väärennosten torjunnasta ja neuvoston puitepäätöksen 2001/413/YOS korvaamisesta on pantava kansallisesti täytäntöön 31.5.2021.

Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan maksuvälinepetosdirektiivin täytäntöönpanoa varten esitetyt rikoslain 37 luvun muutokset tarkentavat ja selkiyttävät maksuvälineisiin liittyvien rikosten sääntelyä. Esitetyt rikoslain muutokset tehostavat myös ammattimaisen, järjestäytyneen ja kansainvälisen rikollisuuden torjuntaedellytyksiä. Rangaistavuuden alan tarkentaminen siten, että maksuvälinerikoksia koskevat säännökset ulottuvat sähköiseen rahaan ja virtuaalivaluuttoihin on kannatettavaa erityisesti sen takia, että ammattimaiset ja suurta taloudellista vahinkoa aiheuttavat maksuvälinerikokset tehdään yhä useammin tietoverkkoja hyväksi käyttämällä. Direktiivin edellyttämät rangaistusasteikot ja niiden täytäntöön panemiseksi esitetyt lakimuutokset puolestaan tukevat tuloksellista pakkokeinojen käyttöä maksuvälinerikosten tutkinnassa.

Sääntelyn tarkentaminen ja selkiyttäminen toteutuvat lakiehdotuksessa erityisesti siten, että maksuvälinepetoksen lisäksi esitetään säädettäväksi rikoslain 37 luvun 12 §:ään uusi rikostunnusmerkistö - *maksuvälinerikos* ja 37 luvun 13 §:ään maksuvälinerikoksen törkeä tekemuoto. Maksuvälinepetoksena rangaistaisiin jatkossa tunnusmerkistön mukainen maksuvälineen rikollinen *käyttö* – maksuvälinerikoksena *muut maksuvälineisiin liittyvät teot*. Muita maksuvälineisiin liittyviä tekoja olisivat maksuvälineen anastaminen; maksuvälineen väärentäminen tai väärän maksuvälineen valmistaminen; laittomasti hankitun, väärän tai väärennetyn maksuvälineen hankkiminen, ostaminen, maahantuonti, hallussapito, myynti, levittäminen, siirtäminen, kuljettaminen, luovuttaminen tai maastavienti. Ehdotetut maksuvälineitä koskevat säännökset olisivat erityissäännöksiä suhteessa esimerkiksi varkauden ja väärennöksen tunnusmerkistöihin. Teot edellyttäisivät myös petostarkoitusta. Maksuvälinepetoksen ja maksuvälinerikoksen törkeään tekemuotoon esitetty uusi kvalifioiva tunnusmerkki – rikoksen tekeminen

järjestäytyneen rikollisryhmän osana, tehostaa puolestaan vakavimman maksuvälinerikollisuuden torjuntaa.

Rikoslain 38 luvun 11 §:ään esitetään uusien tekotapojen lisäämistä maksuvälinepetoksen *valmisteluun*. Tekotapoihin esitetään lisättäväksi myyminen, kuljettaminen, levittäminen ja saatavilla pitäminen. Lisäksi esitetään enimmäisrangaistuksen nostamista nykyisestä yhden vuoden vankeudesta kahteen vuoteen. Enimmäisrangaistuksen nosto valmistelurikoksesta kahteen vuoteen on perusteltua, koska maksuvälinepetoksen valmisteluun soveltuviin välineisiin, tarvikkeisiin ja tallenteisiin liittyvissä rikoksissa on usein kyse ammattimaisesti ja järjestäytyneesti organisoidusta toiminnasta. Enimmäisrangaistuksen nostolla tehostetaan myös maksuvälinepetoksen valmistelun tutkintaedellytyksiä. Enimmäisrangaistuksen nosto mahdollistaa esitutkinnassa sellaisten pakkokeinojen käytön, joissa pakkokeinon käytön edellytyksenä on vähintään kahden vuoden vankeusrangaistus teosta säädettyinä ankarimpana rangaistuksena.

Maksuvälineisiin liittyviä rikoksia tehdään yhä useammin tietoverkoissa. Sen takia on perusteltua lakiehdotuksen mukaisesti lisätä maksuvälinepetossäännökseen (RL 37 luvun 8 §) erityissäännös, jonka mukaan rangaistavaa olisi se, että maksuvälinepetos tehdään käsittelemällä maksuvälineisiin liittyvää dataa tai puuttumalla tietojärjestelmään. Uusi erityissäännös olisi maksuvälineisiin liittyvä tietojärjestelmäpetos, jonka yleissäännös on rikoslain 36 luvun 1 § 2 momentin petosta koskevassa säännöksessä. Rangaistavaksi esitetään säädettyväksi se, että maksuvälineeseen liittyvään dataan kohdistettujen toimien tai tietojärjestelmään puuttumisen tuloksena aiheutetaan rahan tai rahan arvon siirron lopputuloksen vääristyminen ja taloudellinen vahinko.

Tietoverkkorikollisuuden lisääntymisen ja torjuntaedellytysten tehostamisen takia on myös perusteltua lakiehdotuksen tavoin uudistaa maksuvälinettä koskeva rikoslain määritelmä, jossa maksuvälineen määritelmään sisällytetään tietotekniset ohjelmat ja niiden liitännäiset. Virtuaalivaluuttojen sisällyttäminen maksuvälineisiin on erityisen perusteltua, koska niihin ja niiden käyttöön kohdistuvat maksuvälinepetokset ja -rikokset tullevat lisääntymään tulevaisuudessa. Virtuaalivaluuttalompakoihin voi kohdistua monen tyyppisiä maksuvälinerikoksia, esimerkiksi eri tyyppisten lompakoiden anastukset tai lompakoihin kohdistuvat verkkohyökkäykset.

Edellä esitellyt lakiehdotuksen tarkennukset ja muutokset ovat kannatettavia, mutta ne asettavat toisaalta lisää vaatimuksia näytön hankinnalle maksuvälineisiin liittyvien rikosten esitutkinnassa. Näytön hankkiminen uuden maksuvälinerikoksen edellyttämästä petostarkoituksesta sekä törkeän maksuvälinepetoksen ja -rikoksen kvalifioivasta tunnusmerkistä eli tekijän osallisuudesta järjestäytyneeseen rikollisryhmään, edellyttävät esitutkinnassa useiden vaativien ja resurssija vaativien tutkintamenetelmien käyttöä. Erityisesti tietoverkoissa tapahtuvat maksuvälineisiin liittyvät rikokset edellyttävät monipuolisten ja erityisosaamista vaativien tutkintakeinojen käyttöä. Niin ikään näytön hankkimiseen valmistelurikosten esitutkinnassa liittyy varsin usein tutkinnallisia haasteita.

Maksuvälinepetosdirektiivin 13 artikla edellyttää, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta järjestäytyneen rikollisuuden ja va-

kavien rikosten torjuntaan käytettävät tutkintakeinot ovat tehokkaita ja oikeasuhtaisia. Lakiehdotuksen perustelujen mukaan pakkokeinolaissa on maksuvälinepetosten selvittämiseksi laajat ja tehokkaat tutkintakeinot. Maksuvälineisiin liittyvien rikosten selvittämisessä voidaan käyttää myös pakkokeinolain 10 luvussa säädettyjä salaisia pakkokeinoja varsin kattavasti. Ottamalla huomioon lakiehdotuksen tarkennukset ja muutokset sekä niiden esitutkinnalle asettamat vaatimukset, Keskusrikospoliisin näkemyksen mukaan törkeä maksuvälinepetos ja törkeä maksuvälinerikos tulisi lisätä pakkokeinolain 10 luvun 3 §:ssä säädetyn *telekuuntelun* perusterikokseksi. Törkeiden tekemuotojen lisääminen telekuuntelun perusterikokseksi ei ole välttämätöntä ainoastaan tehokkaiden tutkintamenetelmien varmistamiseksi, vaan niistä säädettyä esitetty viiden vuoden enimmäisvankeusrangaistus ilmentää jo sinänsä tekojen erityistä moitittavuutta ja siten myös maksuvälineisiin liittyvien törkeiden rikosten selvittämisintressiä.

Keskusrikospoliisin päällikkö
Poliisineuvos

Robin Lardot

Rikostarkastaja

Jarmo Koistinen